

KONVERGENSPROGRAM FOR DANMARK

Opdatering for perioden
2001-2005

JANUAR 2002

Opdatering af konvergensprogram for Danmark

1. Indledning

Danmark fremlægger hermed en opdatering af konvergensprogrammet fra december 2000¹.

Efter folketingsvalget den 20. november 2001 er den parlamentariske situation i Danmark ændret. Dannelsen af en ny koalitionsregering bestående af Venstre og det Konservative Folkeparti har betydet, at finanslovsforslaget som blev fremlagt af den tidligere regering i august 2001 er bortfaldet. Den nye regerings finanslovsforslag er fremlagt den 29. januar 2002.

Konvergensprogrammet er baseret på en konjunkturvurdering for dansk økonomi udarbejdet i januar 2002 for årene 2001-03. I konjunkturvurderingen er indarbejdet det nye forslag til finanslov. For 2004-05 er fremskrivningen baseret på en gradvis tilpasning til et strukturelt forløb for dansk økonomi med specifikke krav til virkningen af den økonomiske politik, som blandt andet er formuleret i regeringsgrundlaget.

Forløbet i konvergensprogrammet er dermed i overensstemmelse med regeringens overordnede mål for den økonomiske udvikling og indebærer:

- Fast kronekurs over for euroen
- Skattestop

¹ Konvergensprogrammet udarbejdes i henhold til Rådsforordningen om Stabilitets- og Vækstpagten (nr. 1466/97). Ifølge forordningen skal eurolandene udarbejde stabilitetsprogrammer, mens de øvrige lande udarbejder konvergensprogrammer. Det foreliggende konvergensprogram følger de retningslinier, der er tiltrådt på ECOFIN rådet 10. juli 2001. Opdateringen af det danske konvergensprogram sendes til Folketinget.

- Solide overskud på de offentlige finanser, som sikrer finanspolitisk holdbarhed og en halvering af den offentlige gæld i pct. af BNP fra 2000 til 2010
- Stigning i beskæftigelsen gennem højere erhvervsdeltagelse og lavere ledighed
- Skattelettelser på arbejdsindkomst
- Realvækst i det offentlige forbrug på 1 pct. om året i gennemsnit i perioden 2002-05
- Udlicitering og effektivisering i den offentlige sektor
- Lav og stabil inflation på knap 2 pct. om året
- Gode rammevilkår for privat opsparing, som sammen med overskuddet på de offentlige finanser medfører en gradvis afvikling af udlandsgælden

Den økonomisk-politiske strategi og de økonomiske mål opfylder kravene i Stabilitets- og Vækstpagten og de af Kommissionen anbefalede retningslinier for den økonomiske politik. På alle fire konvergensområder ligger Danmark solidt inden for kriterierne.

Der er bred opbakning til fastkurspolitikken i det danske folketing, og regeringen lægger afgørende vægt på, at troværdigheden omkring fastkurspolitikken fastholdes. Efter euroafstemningen i september 2000 fortsatte fastkurspolitikken uændret inden for rammerne af ERM2-aftalen med et snævert bånd på $\pm 2\frac{1}{4}$ pct., idet afvigelserne fra centralkursen dog har været langt mindre end båndbredden. Rentespændet er ikke udvidet i forhold til niveauet før udskrivningen af euroafstemningen, men er lidt højere end forventet ved et "ja" til euroen.

Fastkurspolitikken er et vigtigt instrument til at sikre lav inflation. Strategien indebærer, at euroområdetets lave inflation fungerer som et anker for de danske inflationsforventninger, og at renteniveauet helt overvejende fastlægges af ECB. Lav og stabil inflation og rente er vigtige forudsætninger for, at virksomheder og husholdningers økonomiske dispositioner kan foretages effektivt.

Med forslaget til finanslov for 2002 fremlægger regeringen sit første finanspolitiske udspil. Forslaget er afpasset efter målsætningen om en stabil

økonomisk udvikling og nedbringelse af den offentlige gæld og understøtter hermed også fastkurspolitikken.

I forhold til den forrige regerings finanslovsforslag fra august 2001 er der tale om væsentlige omprioriteringer, og en række planlagte afgiftsforhøjelser er udgået. Hovedlinien er et effektivt stop for stigninger i skatter og afgifter samt større mulighed for frit valg mellem udbydere af offentlig service og flere ressourcer til sundhed og ældrepleje. Det finansieres blandt andet gennem mærkbare reduktioner af puljer, subsidier og en række administrative funktioner på de forskellige ministerområder, herunder diverse råd og nævn. Desuden gennemføres en tilpasning af den danske ulandshjælp, idet Danmark dog fortsat vil være det land i verden, som yder den største bistand i pct. af BNP.

Strukturpolitiske tiltag

De seneste 15 år er der gennemført reformer af det danske skattesystem og arbejdsmarkedspolitikken. Det har medført, at Danmark et langt stykke af vejen har gjort op med u hensigtsmæssige strukturer, som har medvirket til en mindre stabil økonomisk udvikling. Det betyder også, at de offentlige finanser hviler på et mere robust grundlag.

Ændringerne af skattesystemet har medført en nedsættelse af skatten på arbejdsindkomst, lavere skatteværdi af negativ kapitalindkomst, lavere selskabsskat, udvidelse af skattebaser samt større og flere grønne afgifter.

På arbejdsmarkedsområdet er den aktive arbejdsmarkedspolitik med ret og pligt aktivering udbygget og fremrykket, ydelsesperioderne er reduceret og forskellige tilbagetrækningsordninger er reformeret eller afskaffet.

Der er fortsat brug for strukturforbedrende reformer på flere områder. På skatteområdet er det regeringens mål at sænke beskatningen af arbejdsindkomst. Det kan medvirke til at indfri målet om en stigning i det effektive arbejdsudbud.

På arbejdsmarkedsområdet er der lagt op til en effektivisering af den aktive arbejdsmarkedspolitik med større fokus på direkte jobkvalificerende aktiveringstilbud og flere i privat jobtræning. Formidlingen af job vil blive effektiviseret. Samtidig skal ungeindsatsen udvides til de 25-29-årige. Et

udvalgsarbejde skal klarlægge yderligere initiativer til at øge arbejdsstyrken, som kan indgå i handlingsplanen "Flere i arbejde".

For at øge effektiviteten og sikre sund konkurrence på en række serviceområder, som traditionelt har været betjent af den offentlige sektor, vil der i udvidet omfang blive givet mulighed for frit valg mellem offentlige og private udbydere af serviceydelser.

Regeringen lægger endvidere vægt på fortsatte strukturreformer på produkt- og kapitalmarkederne med henblik på at fremme væksten i det private erhvervsliv.

Der gennemføres allerede i 2002 flere initiativer blandt andet med henblik på at lette de administrative byrder, fremme iværksætterkulturen, sænke de lovgivningsbestemte omkostninger samt fremme brugen af nye aflønningsformer. På lidt længere sigt ønsker regeringen blandt andet at liberalisere el- og gasforsyningen for derigennem at mindske erhvervslivets og husholdningernes omkostninger.

Regeringen har på en række områder nedsat udvalg, som skal komme med oplæg til den konkrete gennemførelse af de skitserede tiltag.

2. Mellefristede målsætninger

De overordnede mellefristede kriterier for finanspolitikken er et skattestop og en holdbar udvikling i den offentlige gæld.

Skattestoppet indebærer som udgangspunkt, at ingen skat eller afgift, hvad enten den er fastsat i procentstørrelse eller kronebeløb må stige. Desuden lægges et loft for den nominelle ejendomsværdiskat. Nominalprincippet for stykafgifter og ejendomsværdiskat indebærer, at indtægterne fra disse områder stiger mindre end BNP og de offentlige udgifter, som med de givne regler automatisk følger med op, når lønninger og priser stiger. Det kumulerede tab af provenu er omkring 0,3 pct. af BNP (i 2000-niveau) frem til 2005, hvilket kan indeholdes i den mellefristede strategi samtidig med fastholdelsen af finanspolitisk holdbarhed.

Allerede besluttede skatte- og afgiftsændringer falder uden for skattestoppet, ligesom aftalerne om kommunernes økonomi for 2002 ikke berøres. Skatteomlægninger kan foretages inden for rammerne af skattestoppet i

det omfang, de er afstedkommet af udefrakommende beslutninger, herunder EU-regler som bortfaldet af den såkaldte 24-timers regel, idet sådanne omlægninger ikke må indebære større skatteprovenu.

Målsætningen om holdbare offentlige finanser betyder, at fremtidige ekstra forpligtelser for den offentlige sektor skal kunne finansieres uden senere behov for stramninger for at sikre et kontrolleret gældsforløb.

Den demografiske udvikling i retning af relativt færre erhvervsaktive og flere ældre vil på sigt medføre et betydeligt pres på de offentlige finanser, hvis det nuværende serviceniveau skal opretholdes. Dette pres imødegås ved at fastholde et overskud på 2-3 pct. af BNP i gennemsnit frem til 2010 med den hidtidige indretning af Særlig Pensionsopsparing. Dermed sigtes efter samme styrke i gældsnedbringelsen som under den forrige regering.

Med regeringens forslag om at omlægge Særlig Pensionsopsparing fra en kollektiv til en obligatorisk, individuel opsparingsordning sænkes niveauet for og kravet til de offentlige finanser med ca. ½ pct. af BNP fra 2001 og frem. Dermed udgør målintervallet på mellemfristet sigt for de offentlige finanser 1½-2½ pct. af BNP mod tidligere 2-3 pct. af BNP. Ændringen er alene en beregningsteknisk justering, som ikke påvirker de realøkonomiske krav til finanspolitikken, jf. afsnit 4.2. Justeringen indebærer imidlertid også en reel sænkelse af beskatning og marginalskat.

Der sigtes efter en stigning i den samlede beskæftigelse på 50.000 personer frem til 2005, som kan tilskrives stigende erhvervsfrekvenser og dermed større arbejdsstyrke. Den demografiske udvikling trækker imidlertid isoleret set i retning af faldende arbejdsstyrke. Desuden kan der ikke forventes større bidrag fra en yderligere reduktion i ledigheden, som i øjeblikket er den laveste i 25 år².

En væsentlig del af bidraget til øget erhvervsdeltagelse vil komme fra den fremadrettede virkning af reformerne af blandt andet overgangsydelse,

² Sammenlignet med 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne påvirkes den registrerede ledighed blandt andet af indførelse af dagpengeret for selvstændige og dimittender samt mulighed for supplerende dagpenge og feriedagpenge. Selv med samme arbejdsmarkeds-situation vil ledighedstallene af den grund være væsentligt højere i dag.

efterløn og førtidspension. Men der må også forudsættes yderligere strukturforbedringer på arbejdsmarkedet for at målet nås. I regeringsgrundlaget er der blandt andet lagt op til en effektivisering af den aktive arbejdsmarkedspolitik med større fokus på direkte jobkvalificerende aktiveringstilbud og flere i privat jobtræning. Formidlingen af job vil også blive effektiviseret. Samtidig skal ungeindsatsen udvides til de 25-29-årige og integrationen af indvandrere på arbejdsmarkedet forbedres.

Inden for rammerne af skattestoppet og gældsnedbringelse sikrer stigningen i beskæftigelsen et yderligere finanspolitisk råderum, som i fremskrivningen disponeres til lavere skat på arbejdsindkomst fra 2004 og en begrænset årlig real vækst i det offentlige forbrug.

Forudsat at det fornødne råderum er tilvejebragt, vil regeringen reducere skatten på arbejdsindkomst fra 2004. I fremskrivningen er der som en foreløbig beregningsteknisk forudsætning indregnet et beløb til lavere skat på arbejdsindkomst på netto ca. $\frac{1}{4}$ pct. af BNP fra 2004 og frem. Den mulige størrelsesorden og sammensætningen af en sådan sænkning af personskatterne vil blive undersøgt nærmere.

Herudover anvendes råderummet på offentlig service, især sundhed og pleje, hvorved udgifterne kan følge med befolkningsgrundlaget og desuden rumme en vis vækst i standarder og dækningsgrader. Der forudsættes en gennemsnitlig årlig realvækst på ca. 1 pct. i det offentlige forbrug frem til 2005³. Det er i historisk sammenhæng forholdsvis lavt og fordrer stram udgiftsstyring og klare prioriteringer inden for de økonomiske rammer. En offentlig real forbrugsvækst på 1 pct. frem til 2005 er uændret i forhold til den tidligere regerings målsætninger.

Skattestoppet spiller en central rolle i forhold til at realisere målsætningen, fordi det lægger op til en skarpere prioritering af udgifterne, som medvirker til at bryde tendensen til opdrift i de faktiske udgifter i forhold til

³ Nationalregnskabets efterfølgende opgørelse over fordelingen af væksten i det offentlige forbrug på vækst i henholdsvis pris og mængde kan rent teknisk vise sig at være anderledes end forudsat, hvilket imidlertid er uden betydning for de offentlige finanser og forløbet i øvrigt. Fremskrivningen indebærer, at det offentlige forbrug i løbende priser vokser i omtrent samme takt som BNP. Overholdelse heraf er på dette område den afgørende forudsætning. Desuden var det lavere registrerede ledighedsniveau i slutningen af 1960'erne formentlig en del lavere end det (holdbare) niveau, der er foreneligt med stabil inflation.

budgetterne. Med målsætningen om fortsat gældsnedbringelse betyder skattestoppet endvidere, at usikkerheden ved eventuelle negative afvigelser i de samfundsøkonomiske forudsætninger overføres til prioriteringen af de offentlige udgifter frem for beskatningen.

Der er som nævnt lagt op til en stram prioritering inden for den offentlige sektor. Finanslovsforslaget indeholder således en styrket indsats på (amts)kommunale områder som sundhed og ældrepleje, herunder større muligheder for frit valg, mens der på det statslige område sker en reduktion af puljer, subsidier og forskellige administrative funktioner i relation til blandt andet råd og nævn.

Det er derudover regeringens intention at målrette og effektivisere den offentlige sektor. Det skal blandt andet ske ved øget digitalisering, større offentlig-privat samspil og flere muligheder for frit valg for brugerne på en række offentlige serviceområder. Samtidig forstærkes processen omkring privatisering af offentlige eller halvoffentlige selskaber, liberaliseringen af forsyningsindustrien fortsættes, mens beskatnings- og subsidieringspolitikken i forhold til erhvervslivet gennemgås med henblik på at sikre en mere effektiv struktur.

3. Udsigter for den økonomiske udvikling til 2005

Danmark opfyldte i 2000 alle fire konvergenskriterier. For tre af kriterierne – renteniveau, offentlig saldo og offentlig gæld – var marginen forholdsvis bred, mens stigningen i de danske forbrugerpriser på 2,7 pct. var tæt på konvergenskriteriet, der er opgjort til 2,8 pct., *jf. tabel 3.1.*

Tabel 3.1. Konvergenssituation i 2000.

	Forbrugerpriser ¹	Kapitalmarkedsrente ²	Offentlige saldo	Offentlig gæld (ult.)
	Stigning, pct.	Pct. p.a.	-----	Pct. af BNP -----
Danmark	2,7	5,6	2,5	46,8
EU	2,1	5,4	1,1	64,4
Eurolande	2,4	5,5	0,3	70,2
Konvergenskriteriet...	2,8	7,4	-3,0	60,0

1) Det EU-harmoniserede forbrugerprisindeks (HICP).

2) 10-årige statsobligationer.

Kilde: Kommissionens efterårsprognose 2001 og Danmarks Statistik.

I 2001 er inflationen i Danmark faldet mere end i eurolandene. Det skyldes især, at energi- og fødevarerprisstigningerne ikke har været så kraftige som i euroområdet⁴. I det seneste halve år har Danmark derfor klart opfyldt konvergenskriteriet for inflation. I den seneste 3-måneders periode (okt.-dec.), som er dækket af statistikkerne for både EU og Danmark, var inflationen på 2,3⁵ pct. i Danmark, mens konvergenskriteriet var på 3,3 pct.

Dansk økonomi ventes også i de kommende år at opfylde konvergenskriterierne med en bred margin.

3.1. Forudsætninger om udviklingen i udlandet

Efter en kraftig fremgang især i 2000 skønnes svagere vækst i udlandet for 2001 og 2002. Afmatningen var tydelig allerede før terrorangrebet 11. september 2001.

Væksten i udlandet ventes på den baggrund at falde fra godt 3½ pct. i 2000 til knap 1½ pct. i både 2001 og 2002, *jf. tabel 3.2*. Det dækker over forventninger om forholdsvist dårlige nøgletal i første halvdel af 2002, hvor virkningerne af øget usikkerhed kan tænkes at forstærke de negative effekter på efterspørgslen, blandt andet i form af udskydelse af forbrug og investeringer. Omvendt må de meget kraftige lempelser af den økonomiske politik i de seneste kvartaler forventes at give betydelige vækstbidrag på mere end et halvt års sigt, blandt andet understøttet af lave oliepriser. Især i USA er der ført en meget ekspansiv politik, som kan slå tidligere og stærkere igennem end lagt til grund i konjunkturvurderingen.

I 2003 ventes en ganske pæn vækst i USA og EU, og en samlet vækst i udlandet på godt 2¾ pct. Herefter forudsættes aftagende vækst frem til 2005.

⁴ Gennemslaget af stigende oliepriser m.v. viste sig hurtigere i de danske forbrugerprisstigninger, end det var tilfældet for andre lande. Det er en hovedforklaring på den relativt høje inflation i 2000 og det efterfølgende relative fald sammenlignet med EU som helhed.

⁵ Som opgjort i overensstemmelse med opgørelsen af konvergenskriteriet.

Tabel 3.2. Udlandsforudsætninger.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	----- Pct. -----					
Realt BNP i udlandet (eksportvejlet).....	3,5	1,4	1,3	2,8	2,3	2,1
Real markedsvækst, industrivarer	11,9	1,0	2,0	7,7	4,6	4,2
Timeløn i udlandet (eksportvejlet)	3,3	3,5	3,2	3,2	3,8	3,8
Tyskland, 10-årig eurorente (pct. p.a.) .	5,3	4,8	4,8	5,2	5,4	5,5

Kilde: Kommissionens efterårsprognose 2001, OECD og egne beregninger.

Verdenshandlen vokser erfaringsmæssigt kraftigere end de enkelte landes produktion, hvilket afspejler virkningerne af øget international arbejdsdeling. Det er derfor forudsat, at eksportmarkedsvæksten ligger højere end væksten i produktionen (BNP) i udlandet. Modstykket er, at importen vokser hurtigere end dansk BNP.

Blandt andet i lyset af de seneste pengepolitiske lempelser ventes renten på den 10-årige statsobligation i Tyskland at blive $4\frac{3}{4}$ pct. i 2002 som i 2001, mens der skønnes en stigning til ca. $5\frac{1}{4}$ pct. i 2003 på grund af den ventede kraftigere vækst. Frem til 2005 er forudsat en yderligere stigning til $5\frac{1}{2}$ pct.

Det dansk-tyske rentespænd for 10-årige statsobligationer har siden efteråret 2000 i gennemsnit været ca. 0,30 pct.enhed. Det er ca. 0,15 pct.enhed mere end ventet ved deltagelse i eurosamarbejdet. Rentespændet forudsættes øget til ca. 0,60 pct.enhed frem mod 2005. Det svarer til en mérrente på omtrent $\frac{1}{2}$ pct.enhed sammenlignet med skønnet ved deltagelse i eurosamarbejdet. Det mellemfristede rentespænd er fastlagt ud fra historiske sammenhænge mellem rentespænd, inflationsforskelle og andre forhold af betydning siden 1982, jf. Finansredegørelse 2000.

3.2. Forløbet frem til 2005

BNP-væksten skønnes for 2001 og 2002 at blive henholdsvis 1,1 og 1,4 pct., jf. tabel 3.3. Den moderate vækst skal blandt andet ses i sammenhæng med det internationale konjunkturtilbageslag. Den svagere vækst forventes at medføre en mindre stigning i ledigheden i 2002 fra det nuværende meget lave niveau.

Tabel 3.3. Nøgletal i konvergensprogrammet.

	ESA	2000	2001	2002	2003	2004	2005
		----- Pct. -----					
BNP-vækst, reall.....	B1g	3,0	1,1	1,4	2,4	1,9	1,9
BNP, løbende priser (mia.kr.)	B1g	1.296	1.348	1.391	1.450	1.507	1.567
BNP-deflator		3,7	2,8	1,8	1,8	2,0	2,1
<i>Arbejdsmarked</i>		----- Pct. -----					
Beskæftigelsesvækst		0,8	0,5	0,2	0,6	0,2	0,4
Arbejdsløshed (pct. af arb.styrken.)		5,3	5,0	5,2	5,0	5,2	5,2
Do., EU-definition		4,7	4,5	4,6	4,5	4,6	4,6
Timeproduktivitet i byerhverv		4,0	1,1	1,7	2,3	2,0	2,0
Produktivitet (BNP pr. besk.)		2,2	0,6	1,2	1,8	1,6	1,5
<i>Vækstkomponenter</i>		----- Realvækst, pct. -----					
Privat forbrug	P3	-0,3	1,1	1,5	2,3	2,5	2,5
Offentlig forbrug	P3	0,6	1,7	1,3	0,7	1,0	1,0
Faste bruttoinvesteringer	P51	10,7	-3,9	1,6	4,5	2,2	2,4
Lagerændringer ¹	P52/3	0,2	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,0
Eksport	P6	11,5	3,0	2,4	5,3	3,4	3,1
Import	P7	11,2	1,4	2,3	5,6	4,0	3,7
<i>Vækstbidrag</i>		----- Realvækst, pct. -----					
Indenlandske efterspørgsel		2,3	0,0	1,4	2,3	1,9	2,0
Lagerændringer	P52/3	0,2	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,0
Nettoeksport	B11	0,6	0,8	0,2	0,1	-0,1	-0,1
<i>Balancer og gæld</i>		----- Pct. af BNP -----					
Offentlig sektors saldo ²		2,5	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1
Do., strukturel ²		2,2	1,8	1,9	1,9	2,0	2,1
Offentlig ØMU-gæld (ultimo)		46,8	43,5	42,9	40,1	37,6	35,1
Betalingsbalancesaldo		1,6	2,9	2,9	3,2	3,4	3,5
Udlandsgæld (ultimo, netto)		13,7	14,1	10,7	7,1	3,5	-0,1
<i>Priser, løn og rente</i>		----- Pct. -----					
Forbrugerprisindeks (HICP)		2,7	2,3	1,6	1,9	1,6	1,6
Lønudvikling, privat sektor		3,6	4,3	3,8	3,9	3,8	3,8
Rente, p.a. (10-årig statsobl.)		5,6	5,1	5,2	5,6	5,9	6,1

1) Bidrag til BNP-vækst.

2) I 2001 og frem sænkes den offentlige sektors saldo (faktisk og strukturel) med ½ pct. af BNP som følge af omlægningen af den særlige pensionsopsparing.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I forhold til Oktoberredegørelsen⁶ er væksten i dansk økonomi i 2002 nedjusteret en anelse – og noget mindre end for udlandet. Det skal blandt andet ses i lyset af den høje indenlandske kapacitetsudnyttelse med betydeligt pres på arbejdsmarkedet, og en gunstig eksportsammensætning som skønnes forholdsvis robust over for den internationale afmatning. Desu-

⁶ Økonomiministeriet, *Redegørelse om den økonomiske situation*, oktober 2001.

den har muligheden for at finansiere boligkøb med korte, variabelt forrentede lån (fleks-lån) medført, at privatforbrug og boligmarkedet må påregnes at reagere kraftigere på pengepolitiske lempelser end tidligere. Endelig har privatforbruget i Danmark allerede i de foregående år foretaget den nedadgående tilpasning, som udestår andre steder.

De kraftige rentenedsættelser og det ventede internationale opsving forventes at bidrage til, at den danske BNP-vækst i 2003 stiger til 2,4 pct. Det er lavere end skønnet for BNP-væksten i EU som helhed, hvilket skal ses på baggrund af, at vækstmulighederne i Danmark fremover er begrænset af den nuværende lave ledighed, aftalte nedsættelser af arbejdstiden og udsigterne til en moderat vækst i arbejdsstyrken. Vækstskønnet for 2003 vurderes således at ligge lidt over de mellemfristede muligheder, *jf. boks 3.1.*

Den høje vækst i 2003 indebærer en udvidelse af det skønnede såkaldte outputgab. Frem mod 2005 forudsættes outputgabet at blive lukket, således at BNP og ledighed svarer til det anslåede potentiale.

Betragtes perioden fra 2001 til 2005 under ét, svarer væksten i BNP stort set til væksten i produktionspotentialet, dvs. den underliggende produktivitetsudvikling, væksten i den effektive arbejdsstyrke samt væksten i den strukturelle ledighed. Både den strukturelle og faktiske ledighed forudsættes således at svare til godt 4½ pct. af arbejdsstyrken i 2005 (EU-definition).

I forhold til Oktoberredegørelsen er den offentlige sektors saldo nedjusteret med 0,1 pct.enhed i 2001. Det afspejler primært den tekniske virkning af den foreslåede omlægning af den særlige pensionsordning, *jf. afsnit 4*, som delvist opvejes af en markant opjustering af provenuet fra selskabsskatter.

I 2002 skønnes overskuddet på de offentlige finanser uændret 1,9 pct. af BNP. Højere udgifter som følge af stigningen i ledigheden, lavere provenu fra selskabsskat og virkningen af den afsluttende indfasning af Pinsepakken modsvares blandt andet af en stigning i provenuet fra pensionsafkastskatten.

Boks 3.1. Vækst i BNP og produktionspotentialet.

Væksten i BNP må forventes at udvikle sig svagere frem mod 2005 end i de sidste 8 år. Det skyldes især, at der ikke længere kan forventes samme kraftige fald i den strukturelle ledighed, og at timeproduktiviteten i perioden 1993-2000 har ligget noget over det historiske gennemsnit som følge af unormalt kraftig produktivitetsvækst i 1994, *jf. tabel a.*

For perioden 2001-2005 er væksten i BNP en anelse svagere end den forudsatte fremgang i produktionspotentialet. Det afspejler, at niveauet for den faktiske ledighed i 2001 skønnes at være lidt lavere end niveauet for den strukturelle ledighed. Forholdene på arbejdsmarkedet styrker vækstpotentialet gennem en højere erhvervsdeltagelse og et fortsat fald i den strukturelle ledighed. I modsat retning trækker et fald i den gennemsnitlige arbejdstid. Faldet i arbejdstiden skyldes aftalerne om flere feriefridage samt en ændret aldersmæssig sammensætning af arbejdsstyrken.

Tabel a. Bidrag til gennemsnitlig vækst i produktionspotentiale og BNP.

	1993-2000	2001-2005	2004-2005
	----- Årlig realvækst, pct. -----		
<i>Vækst i produktionspotentiale</i>	2,6	1,9	2,0
Heraf bidrag fra			
- timeproduktivitet.....	2,4	1,7	1,7
- strukturel ledighed.....	0,6	0,1	0,2
- arbejdsstyrke.....	-0,1	0,4	0,4
- arbejdstid.....	-0,3	-0,3	-0,3
<i>Vækst i BNP</i>	2,7	1,7	1,9
Heraf bidrag fra			
- indenlandsk efterspørgsel.....	2,9	1,5	2,0
- lagerændringer.....	0,0	0,0	0,0
- nettoeksport.....	-0,2	0,2	-0,1

Den gennemsnitlige produktivitetsvækst i hele økonomien udgør i forløbet 1,7 pct. om året. Produktivitetsvæksten under ét er lavere end i den private sektor, fordi der – rent statistisk – ikke registreres produktivitetsfremgang i den offentlige sektor. Den forudsatte produktivitetsvækst i private byerhverv på ca. 2 pct. årligt svarer til den historiske udvikling siden 1980.

Produktivitetsvækst i den private sektor kan ikke i sig selv forventes at styrke de offentlige finanser på sigt, selv om produktivitetsvæksten medfører større indkomster og dermed større offentlige indtægter i form af skatter og afgifter. Det skyldes, at næsten alle offentlige udgifter reguleres med lønudviklingen i den private sektor i kraft af satsreguleringen og de offentlige overenskomster. Større produktivitetsvækst i den private sektor kan derfor ikke finansiere den langsigtede vækst i udgifterne til pensioner og ældrepleje.

I 2003 ventes opsvinget at føre til en forøgelse af overskuddet til 2,1 pct. af BNP, og i de efterfølgende år kan forventes overskud i samme størrelsesorden. Overskuddene på de offentlige finanser indebærer, at den sam-

lede offentlige bruttogæld kan ventes reduceret til godt 35 pct. af BNP i 2005 mod knap 47 pct. af BNP i 2001.

Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster skønnes at blive knap 3 pct. af BNP i 2002, hvilket er det samme som i 2001. I de efterfølgende år forudsættes overskuddet på betalingsbalancen at udgøre godt 3 pct. af BNP. De betydelige betalingsbalanceoverskud vil – med forbehold for kursreguleringer ud over den skønnede opregulering på 50 mia.kr. i 2001 – betyde at udlandsgælden kan være afviklet i 2005.

Der forudsættes som nævnt kun mindre ændringer i ledighedsniveauet, og arbejdsmarkedet vil derfor fortsat være præget af et vist pres i konjunkturårene. I 2003 skønnes ledigheden således ca. 0,4 pct.enhed under det beregnede niveau for den strukturelle ledighed.

De danske timelønninger ventes på den baggrund at vokse lidt hurtigere end i udlandet i perioden 2001-2003. Det er en fortsættelse af udviklingen gennem de senere år, hvor valutakurskorrektioner – blandt andet som følge af bevægelser i euro-dollar forholdet – har neutraliseret virkningerne på lønkonkurrenceevnen. Det forventes ikke at ske i konjunkturårene, hvor euroen forudsættes svagt styrket i forhold til dollar.

Niveauet for den danske konkurrenceevne vurderes som holdbart set i lyset af kombinationen af høj beskæftigelse, lav ledighed og betydelige overskud på betalingsbalancen. En mindre årrække med lønstigninger i overkanten af udlandets har derfor været håndterbart, da det afgørende har været at forebygge en opgang i inflationen og dermed risikoen for en løn-pris spiral.

Lønstigningerne i Danmark har ligget højt omkring 4,3 pct. i 2001. Frem mod 2005 ventes mere afdæmpede lønstigninger, blandt andet som følge af aftagende inflation. Lønstigningerne forudsættes at svare til 3¾ pct. i 2004 og 2005. Det svarer til forudsætningerne for udlandet, og er afstemt med en gradvis lukning af outputgab.

Stigningen i forbrugerpriserne (HICP) skønnes at falde til 1,6 pct. i 2002 efter en stigning på 2,3 pct. i 2001 og 2,7 pct. i 2000. Faldet i inflationen i 2002 kan især tilskrives negative inflationsbidrag fra energi og fødevarer.

Desuden bidrager skattestoppet til at dæmpe inflationen, i forhold til et forløb med uændrede reale afgifter.

I 2003 ventes stigningen i forbrugerpriserne at blive 1,9 pct., idet det negative inflationsbidrag fra energi bortfalder, herunder antages priserne på olie og andre internationale råvarer m.v. at stige i 2003 som følge af det internationale opsving. Beregningsteknisk antages omtrent uændrede råvarepriser i 2004 og 2005. Afgiftsstoppet bidrager til at trække forbrugerprisstigningerne ned på 1,6 pct., mens nettopriserne vokser med 1,9 pct., *jf. tabel 3.4.*

Tabel 3.4. Deflatorer og prisindeks.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	----- Pct. -----					
BNP-deflator	3,7	2,8	1,8	1,8	2,0	2,1
Privatforbrugsdeflator	3,0	2,7	1,7	2,0	1,5	1,6
Forbrugerprisindeks	3,0	2,4	1,6	1,9	1,6	1,6
Do., EU-harmoniseret (HICP)	2,7	2,3	1,6	1,9	1,6	1,6
Nettoprisindeks	3,2	2,4	1,6	2,1	1,9	1,9
Eurolandene (HICP)	2,4	2,6	1,8	1,8	-	-

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

4. Finanspolitikens aktivetsvirkninger og de offentlige finanser

4.1. Finanspolitikens aktivetsvirkninger

Det nye forslag til finanslov skønnes at indebære en førsteårs væksteffekt på ca. 0,2 pct. af BNP (finanseffekt). Finanspolitikken giver dermed et begrænset positivt vækstbidrag i 2002, som skal ses i sammenhæng med forsinkede afdæmpende effekter fra blandt andet Pinsepakkens tiltag i forhold til at styrke incitamentet til opsparing. Dermed er den økonomiske politik under ét stort set aktivetsneutral i 2002, *jf. tabel 4.1.* For finanspolitikken i 2003 og fremover er beregningsteknisk forudsat en omtrent neutral finanseffekt.

Finanspolitikken vurderes dermed at være velafpasset, trods nedjusterede vækstudsigter for 2002. Det skal ses i lyset af, at kapacitetssituationen som nævnt fortsat er presset, og at de danske lønstigninger forventes at ligge noget over udlandets i konjunkturårene. Desuden ville eventuelle finanspolitiske lempelser virke med stigende kraft i løbet af 2002 og i

2003, hvor virkningen i givet fald ville falde sammen med gennemslaget af den kraftige lempelse af pengepolitikken og et mere usikkert positivt bidrag som følge af udskydelser af forbrug og investeringer i anden halvdel af 2001.

Tabel 4.1. Dekomponering af bidrag til BNP-vækst.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	Pct.							
BNP-vækst	2,5	3,0	2,5	2,3	3,0	1,1	1,4	2,4
Etårig finanseffekt	0,7	-0,5	0,1	0,3	-0,1	0,2	0,2	-
Flerårige virkninger, heraf:	Pct. enhed							
Økonomisk politik	0,4	-0,7	-1,3	-1,3	-1,1	-0,5	-0,2	-
- Flerårig finanseffekt	0,4	-0,7	-0,7	-0,4	-0,5	-0,2	-0,2	-
- Opsparingsvirkninger m.v. .	0,0	0,0	-0,4	-0,6	-0,5	-0,4	-0,1	-
Stedfundne renteændringer ¹ ..	0,1	0,5	0,7	0,8	0,2	-0,4	0,1	0,4
Andre forhold	2,0	3,2	3,1	2,8	3,9	2,0	1,5	2,0 ²

1) Den beregnede effekt af stedfundne renteændringer er opgjort som de isolerede virkninger på væksten af renteutviklingen siden 1993 og frem til udgangen af 2001. Der er i beregningen ikke indregnet effekten af, at en stigende del af nye huslån optages som flekslån. Indregningen af en sådan effekt vil øge de positive bidrag i 2002 og 2003.

2) Inkl. økonomisk politik.

Anm.: Den flerårige finanseffekt er virkningen af væksten fra finanspolitiske ændringer i både det pågældende og de forudgående år. De flerårige finanseffekter er i årene 1997-2002 større og mere vækstdæmpende end de ét-årige effekter. Det skyldes, at de stedfundne skattestigninger virker med forsinkelse.

Kilde: Egne beregninger.

I 2003 vurderes de stedfundne rentefald i sig selv at give et pænt vækstbidrag, som ikke modgås af aktivitetsbidrag fra tidligere års finanspolitik eller af de anslåede opsparingsfremmende virkninger fra reduktionen af rentefradraget i forbindelse med Pinsepakken fra 1998. Hvis det internationale tilbageslag får længere varighed end ventet, forventes renterne fortsat at ligge lavt i 2003, mens eksporten stiger mindre end forudsat. Det vil først og fremmest ses på betalingsbalancen og vækstens sammensætning, mens forventningen om en væksthøjgang fra 2002 til 2003 skønnes forholdsvis robust.

Siden 1997 har den økonomiske politik under ét virket dæmpende på aktiviteten og dermed modgæet de relativt kraftige vækstbidrag fra renteutviklingen og andre forhold, herunder olieprisudviklingen, udlandsvækst og eftervirkningerne af orkanen i Danmark i december 1999. Især i

årene 1998 og 2000 ville væksten i efterspørgslen – og det afledte pres på løn- og prisstigninger – have været væsentligt større i fravær af de aktivitetsdæmpende bidrag fra den samlede økonomiske politik.

Dansk økonomi er grundlæggende sund og robust og dermed forholdsvis godt rustet i forhold til det konjunkturbillede, som tegner sig. Der er pæne overskud på betalingsbalancen, som giver plads til tilpasning. Desuden er der pæne overskud på de offentlige finanser med mulighed for at lade de automatiske stabilisatorer – dvs. lavere skatteindtægter og større udgifter til dagpenge m.v. som følge af eventuelt lavere vækst – virke.

Overskuddet er dog ikke større end det, der i gennemsnit over konjunkturbevægelserne er nødvendigt for at sikre finanspolitikens langsigtede holdbarhed, jf. afsnit 6. Finanspolitiske tiltag, som alene har til formål at styrke aktiviteten, bør derfor forbeholdes situationer med en oplagt lavkonjunktur, hvor der er højere og klart stigende ledighed og samtidigt lav inflation. Endvidere skal der tages højde for, om Danmark er i fase med udlandet, dvs. om en svag konjunktur imødegås med pengepolitiske lemper og rentefald, som det er tilfældet i øjeblikket.

4.2. Offentlige finanser

Der forventes i gennemsnit offentlige overskud i størrelsesorden 2 pct. af BNP i hele perioden 2001-2005, jf. *tabel 4.2*. Det ligger inden for det interval på 1½ til 2½ pct. af BNP, som skønnes at være foreneligt med en holdbar udvikling i gælden.

Kommunerne er forpligtet til at have omtrentlig ligevægt mellem indtægter og udgifter, mens staten og de offentlige fonde ventes at have overskud i hele perioden.

Det varige fald i fondenes overskud på ca. ½ pct. af BNP fra 2001 kan henføres til den foreslåede omlægning af Særlig Pensionsordning fra en kollektiv til en obligatorisk, individuel opsparingsordning. Omlægningen vil reducere overskuddet på de offentlige finanser med ½ pct. af BNP fra 2001 og frem, fordi beløbet efter omlægningen vil blive betragtet som privat i stedet for offentlig opsparing i nationalregnskabet. Det beregnede skattetryk reduceres også med ½ pct. af BNP, fordi indbetalingerne til ordningen ikke længere vil blive opfattet som en skat. Tilsvarende opfattes de senere udbetalinger fra ordningen heller ikke som en offentlig ud-

gift. Faldet i skattetrykket er reelt, mens virkningen på de offentlige finanser er rent teknisk i kraft af, at udbetalingerne på sigt ikke længere er offentlige.

Tabel 4.2. Offentlige finanser.

	ESA	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>Nettofordringserhvervelse</i>		----- Pct. af BNP -----					
Offentlig sektor ¹	S13	2,5	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1
Heraf:							
- Staten	S1311	1,1	0,9	1,0	1,4	1,3	1,4
- Kommunerne	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- Fonde	S1314	1,4	1,0	0,9	0,7	0,7	0,7
Offentlige indtægter ¹	ESA	55,7	54,9	54,5	54,0	53,7	53,3
- heraf skatter		48,8	48,0	47,9	47,6	47,4	47,1
Offentlige udgifter	ESA	53,2	52,9	52,6	51,9	51,6	51,2
Offentlig saldo ¹	B9	2,5	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1
Nettorentebetalinger		-1,8	-1,4	-1,3	-1,2	-1,1	-1,0
Primære saldo ¹		4,3	3,3	3,2	3,3	3,2	3,1

1) Fra og med 2001 sænkes størrelserne med ½ pct. af BNP som følge af omlægningen af den særlige pensionsopsparing.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Omlægningen har ingen betydning for udviklingen i statsgælden eller for de langsigtede krav til finanspolitikken. Udviklingen i ØMU-gælden påvirkes derimod lidt, men kun fordi de offentlige fondes beholdning af statsobligationer indgår i ØMU-gældsbeholdningen, *jf. boks 4.1*.

Kortsigtede bevægelser i aktiekurserne har meget begrænsede virkninger på privatforbruget i Danmark, fordi en stor del af den danske aktieformue ejes af pensionskasser. Derimod er de offentlige finanser stærkt følsomme overfor ændringer i aktiekurserne. Det skal ses i lyset af, at skatten på pensionskassernes aktieafkast blev sat op fra 5 til 15 pct. i 2000, mens skatten på – det langt mere stabile – obligationsafkast omvendt blev sat ned fra 25 pct. til 15 pct.

De kraftige aktiekursfald siden 2000 har derfor medført en svækkelse af de offentlige finanser på skønsmæssigt knap 11 og 6½ mia.kr. i 2001 og 2002. Det er i vurderingen forudsat, at der er tale om et niveauskift i aktiekurserne, og at de vil følge en mere normal bane i resten af fremskrivningsperioden. Aktiekursfaldet medfører dermed isoleret set et niveau-løft i den offentlige gæld i forhold til en situation med "normale" aktiekurs-

stigninger⁷, som modsvarer en fast årlig mindreindtægt på i størrelsesorden 0,1 til 0,2 pct. af BNP.

Boks 4.1. Effekter af omlægningen af pensionsopsparingen.

En omlægning af den særlige pensionsopsparing fra en kollektiv ordning med et betydeligt omfordelende element til en obligatorisk, individuel ordning baseret på aktuarmæssige principper skønnes kun at have helt marginale samfundsøkonomiske virkninger på opsparing og forbrug. Virkningerne af omlægningen er sammenfattet i *tabel a*.

Tabel a. Isolerede konsekvenser af den foreslåede omlægning af Særlig Pensionsopsparing.

	2000	2003	2005
	----- Pct. af BNP -----		
Skattetryk	0,0	-0,5	-0,5
Offentlige finanser	0,0	-0,5	-0,5
Statens finanser	0,0	0,0	0,0
Primær offentlig saldo ekskl. fonde.....	0,0	0,0	0,0
Offentlig bruttogæld (ØMU)	0,0	0,3	0,4
Statsgæld.....	0,0	0,0	0,0
Finanspolitisk holdbarhed.....	0,0	0,0	0,0

Anm.: Forudsat at omlægningen ingen nettoeffekt har på den private opsparing og dermed forbruget.

Som nævnt reduceres den offentlige saldo med ½ pct. af BNP, hvilket modsvarer af tilsvarende højere privat opsparing. Skattetrykket falder tilsvarende, mens den primære offentlige saldo eksklusiv fonde og dermed statsgælden er upåvirket.

Også de langsigtede krav til finanspolitikken vil være uændrede. Det skyldes, at senere udbetalinger fra ordningen heller ikke medregnes som offentlige udgifter (men er forbrug af privat opsparing).

Udviklingen i den offentlige gæld (ØMU-definition) påvirkes svagt af omlægningen, fordi de offentlige fondes formue – og dermed deres beholdning af statsobligationer – vokser langsommere (idet der er forudsat uændret porteføljesammensætning fremadrettet). Det skyldes, at fondenes beholdning af statsobligationer fradrages i opgørelsen af den offentlige gæld. Det skal bemærkes, at den offentlige gæld er et bruttobegreb, som ikke har nogen entydig fortolkning i forhold til de langsigtede realøkonomiske krav til finanspolitikken.

På baggrund af de historiske erfaringer kan det groft skønnes, at provenuet fra beskatningen af pensionsafkast vil svinge med godt 1 pct. af BNP i gennemsnit med de nye regler. Det afspejler, at afkastet fra obligationer er

⁷ I et gennemsnitligt normalforløb forudsættes aktiekursstigninger på 7 pct. om året.

forholdsvist stabilt, mens ændringer i aktiekurserne giver anledning til store udsving i provenuet.

Til sammenligning har de årlige udsving på de samlede offentlige finanser været 1½ pct. af BNP i gennemsnit i de sidste 25 år og under 1 pct. af BNP siden 1990. Aktieafkastskatten kan dermed op til fordoble udsvingene på de offentlige finanser, og ændringerne er meget vanskelige at forudse.

De store udsving fra år til år i provenuerne fra pensionsafkastbeskatningen påvirker ikke den langsigtede holdbarhed af de offentlige finanser og bør ikke kompenseres via ændringer i finanspolitikken, som i givet fald ville blive meget ustabil. Udsvingene kan dog øge vigtigheden af de gennemsnitlige overskud på de offentlige finanser, så der ikke opstår spekulation om finanspolitikken holdbarhed som følge af tilfældige udsving.

De årlige udsving i provenuet fra forskellige typer af skatter, f.eks. pensionsafkastbeskatningen, betyder også, at det teknisk opgjorte skattetryk (skatteindtægter i pct. af BNP) kan falde eller stige mærkbart i enkelte år på trods af skattestoppet.

I efteråret 2001 blev de danske UMTS-licenser bortauktioneret med et samlet provenu for staten på ca. 3,8 mia.kr. Heraf forfalder 25 pct. til betaling i 2001, mens resten betales i lige store rater over de næste 10 år. Statens DAU-saldo påvirkes tilsvarende. I Danmarks Statistik er det valgt at indregne provenuet i nationalregnskabet opgørelse af de offentlige finanser som en annuitetsydelse på knap 253 mio.kr. om året over de næste 20 år⁸.

Overskuddet på de offentlige finanser i forløbet indebærer, at renteudgifterne falder som andel af BNP frem mod 2005. Nettorenteudgifterne vil således reduceres med godt ¾ pct. af BNP fra 1,8 pct. af BNP i 2000 til 1,0 pct. af BNP i 2005. De forudsatte overskud på de offentlige finanser indebærer desuden, at den offentlige gæld reduceres fra knap 47 pct. af BNP i 2000 til godt 35 pct. af BNP i 2005, *jf. tabel 4.3.*

⁸ Den valgte metode er ifølge Danmarks Statistik i overensstemmelse med SNA93. Metoden afviger fra Eurostats retningslinier.

Tabel 4.3. Dekomponering af ændringen i den offentlige gæld.

	ESA	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	----- Pct. af BNP -----						
Offentlig gæld.....		46,8	43,5	42,9	40,1	37,6	35,1
Ændring i offentlig gæld		-5,9	-3,3	-0,6	-2,8	-2,5	-2,5
<i>Bidrag til ændring i gæld</i>							
- Offentlig saldo ¹		-2,5	-1,9	-1,9	-2,1	-2,1	-2,1
- heraf primær saldo ¹		-4,3	-3,3	-3,2	-3,3	-3,2	-3,1
- heraf nettorenteudgifter	D41	1,8	1,4	1,3	1,2	1,1	1,0
- Fondenes saldo		1,4	1,0	0,9	0,7	0,7	0,7
- Ændr. i fonde/DSP andel af statsobl. .		-0,7	-0,4	0,2	-0,1	-0,1	-0,1
- Finansielle poster m.v. ²		-0,8	-0,1	1,5	0,5	0,5	0,5
- Vækstbidrag	B1g	-3,4	-1,8	-1,4	-1,7	-1,5	-1,5

- 1) Fra og med 2001 sænkes tallene med ½ pct. af BNP som følge af omlægningen af den særlige pensionsopsparing.
- 2) Denne post afspejler blandt andet indtægter fra salg af statslige aktiver (privatiseringer, nedbringelse af DSP's formue m.v.), betalingsforskydninger på skatteområdet, emissionskurstab m.v.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den offentlige saldo er relativt konjunkturfølsom. Det er vurderingen, at en stigning i BNP og beskæftigelsen på 1 pct. over den trendmæssige udvikling – svarende til en udvidelse af outputgabet med 1 pct.enhed – vil forbedre de offentlige finanser med ca. 0,8 pct. af BNP. For at korrigere for denne konjunkturafhængighed kan den såkaldte strukturelle saldo beregnes.

Den strukturelle budgetsaldo – der angiver et skøn for de offentlige finanser rensset for konjunkturernes påvirkning og særlige poster som f.eks. aktiekursudsving – forventes teknisk set at falde med ½ pct. af BNP fra 2000 til 2001 på grund af omlægningen af den særlige pensionsopsparing. Den offentlige saldo ventes i 2003 og 2004 at ligge lidt over den strukturelle saldo, mens den i 2005 forudsættes at vende tilbage til sit strukturelle niveau, *jf. tabel 4.4.*

Tabel 4.4. Finanspolitikken 2000-2005.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	----- Pct. af BNP -----					
BNP, realvækst i pct.	3,0	1,1	1,4	2,4	1,9	1,9
Offentlig sektors saldo ¹ (1)	2,5	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1
Rentebetalinger.....	-1,8	-1,4	-1,3	-1,2	-1,1	-1,0
Potentiel BNP, realvækst i pct.....	3,2	1,2	1,7	2,0	1,5	1,6
Outputgab.....	0,8	0,6	0,3	0,7	0,3	0,0
Bidrag fra konjunktur (2).....	0,6	0,5	0,3	0,5	0,2	0,0
Bidrag fra særlige poster (3)	-0,3	-0,4	-0,3	-0,3	-0,1	0,0
Strukturel saldo ¹ (1)-(2)-(3).....	2,2	1,8	1,9	1,9	2,0	2,1

1) Fra og med 2001 sænkes tallene med ½ pct. af BNP som følge af omlægningen af den særlige pensionsopsparing.

Anm.: De særlige poster omfatter primært nettorenteudgifternes afvigelse fra trend.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Skattetrykket ventes at falde med knap 1¾ pct.enhed fra 2000 til 2005, *jf. tabel 4.5*. Heraf reducerer den foreslåede omlægning af den særlige pensionsordning skattetrykket med ½ pct.enhed.

Tabel 4.5. Sammensætning af de offentlige finanser.

	ESA	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	----- Pct. af BNP -----						
Offentlig sektors saldo ¹	B9	2,5	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1
Offentlige udgifter (udgiftstryk)....	ESA	53,2	52,9	52,6	51,9	51,6	51,2
- Primære udgifter.....		49,0	49,1	49,1	48,6	48,5	48,2
- Offentligt forbrug.....	P32	25,1	25,4	25,5	25,3	25,4	25,4
- Offentlige investeringer	P51	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
- Indkomstoverførsler.....		17,1	17,0	16,9	16,7	16,6	16,3
- Renteudgifter		4,2	3,8	3,5	3,3	3,2	3,0
Offentlige indtægter ¹	ESA	55,7	54,9	54,5	54,0	53,7	53,3
- Skatter (skattetryk)		48,8	48,0	47,9	47,6	47,4	47,1
- Personskat og AM-bidrag		26,3	26,2	26,0	26,0	25,8	25,7
- heraf ejendomsværdiskat		0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7
- Ejendomsskat		1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
- Pensionsafkastbeskatning.....		0,7	0,1	0,4	0,7	0,9	0,9
- Selskabsskatter		2,4	3,2	2,9	2,6	2,4	2,3
- Obligatoriske bidrag.....		2,2	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
- Afgifter.....		16,1	15,8	15,7	15,6	15,6	15,5
- Renteindtægter	D41	2,4	2,4	2,2	2,1	2,1	2,0
- Øvrige indtægter		4,5	4,5	4,4	4,3	4,3	4,3

1) Fra og med 2001 sænkes tallene med ½ pct. af BNP som følge af omlægningen af den særlige pensionsopsparing.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Desuden vil de forudsatte skattesænkninger i 2004 og 2005, som er indlagt i personskatterne, bidrage til et fald i skattetrykket på i størrelsesordenen 0,1-0,2 pct.enhed. Skattestoppets fastfrysning af ejendomsværdiskat, vægtafgift og punktafgifter i faste kronebeløb vil isoleret set reducere skattetrykket med knap 0,2 pct.enhed i 2005⁹. Derimod vil ophævelse af 24-timers reglen og de heraf forudsatte afgiftsned sættelser på grænsehandelsfølsomme varer ikke reducere skattetrykket, idet denne udefra kommende nødvendige tilpasning forudsættes finansieret.

5. Risiko, følsomhed og ændringer i skøn

Usikkerheden om den kommende tids økonomiske udvikling knytter sig især til de internationale forhold, som både kan trække op og ned i forhold til det centrale forløb.

Det er ikke usandsynligt, at virkningen af de stimulerende økonomisk-politiske foranstaltninger i form af navnlig serien af rentenedsættelser og de bebudede skattelettelser i USA bliver kraftigere end ventet, både hvad angår hastighed og styrke. Dermed kan de internationale konjunkturer vende hurtigere end lagt til grund i vurderingen. Hertil kommer, at lager-tilpasningerne må vurderes at være tilendebragt, ligesom den lavere oliepris vil stimulere efterspørgslen i de fleste lande.

Derudover har mange økonomier ligesom Danmark undergået strukturelle forbedringer i de senere år og befinder sig i en fundamentalt sund position med hensyn til de offentlige finanser og betalingsbalancen og har lav inflation.

Der er også forhold, som kan trække væksten ned. Usikkerheden omkring det videre forløb af terrorbekæmpelsen og eventuelle afledte virkninger på råvarepriser m.v. er mindre end den har været, men stadig betydelig. Samtidig står en række lande i mellem- og lavindkomstgruppen over for finansieringsproblemer, hvortil kommer den akutte økonomiske krise i

⁹ Virkningerne på det opgjorte skattetryk – skattebetalinger i pct. af BNP – påvirkes af, at mindrestigningerne i afgifterne også dæmper vækstraten i BNP. Effekten på det opgjorte skattetryk er derfor knap 0,2 pct., mens den resterende del af effekten på de offentlige finanser (på 0,1 pct. af BNP) måles som en stigning i udgifternes andel af BNP (som følge af det teknisk set lavere BNP). Fraset det tekniske bidrag til BNP, som følge af at afgifterne ikke opreguleres med priserne, vil skattestoppets nominalprincip reducere skattetrykket med omtrent 0,3 pct.enhed.

Argentina. Desuden er Japans finansielle sektor plaget af strukturelle problemer.

Det må imidlertid vurderes, at den danske økonomi som følge af en stærk udgangsposition og sammensætningen af eksporten umiddelbart står relativt godt rustet i forhold til yderligere svækkelser af den internationale konjunktur. En svagere udvikling i den internationale efterspørgsel vil dog uundgåeligt påvirke udsigterne for produktion og beskæftigelse herhjemme nedad. I et sådant forløb vil der imidlertid formentlig være modsat virkende kræfter i form af lavere priser på råvarer og olie og lavere rente.

I forhold til sin åbenhed kan dansk økonomi derfor viser sig forholdsvis robust overfor en eventuel forlængelse af det internationale tilbageslag. Baseret på en skønnet sammenhæng mellem international vækst og rente (Taylor regel) vil en vækstnedgang på 1 pct. i 2003 i forhold til det forventede således kun slå igennem med 0,2 pct. på den danske vækst, mens de offentlige finanser og betalingsbalancen svækkes med henholdsvis 0,1 og 0,3 pct. af BNP. Effekterne på væksten forstærkes i sagens natur, hvis den større internationale afmatning ledsages eller er forårsaget af råvareprisstigninger, som svækker mulighederne for pengepolitiske tilpasninger, *jf. boks 5.1.*

Boks 5.1. Følsomhedsanalyse af en ændring i udlandsvæksten.

I Finansredegørelse 2000 blev der estimeret en reaktionsfunktion (en såkaldt Taylor regel) for centralbankerne i USA og EU, som viser, at en udvidelse af outputgabet på 1 pct.enhed typisk modsvares af en rentestigning på ca. 0,3 pct.enhed i både USA og EU. I kraft af kronens faste kurs indebærer det et tilsvarende fald i de danske renter. Rentefaldet betyder en større fremgang i privatforbrug og investeringer, som delvist modvirker virkningen på eksporten af en svagere eksportmarkedsvækst, *jf. tabel a.*

Tabel a. Ændring i udlandsforudsætninger og danske nøgletal.

	2002	2003	2004	2005
<i>Udlandsforudsætninger</i>				
Udlandets BNP-niveau.....	0,0	-1,0	-0,5	0,0
Renter.....	-0,15	-0,23	-0,08	-0,00
<i>Danske Nøgletal</i>				
BNP-niveau	0,0	-0,2	-0,1	0,1
Betalingsbalance, pct. af BNP.....	-0,1	-0,3	-0,2	0,0
Offentlige finanser, pct. af BNP	0,0	-0,1	-0,1	0,0

Anm.: Det er antaget, at de lange renter ændrer sig i samme takt som den korte rente. Det er desuden forudsat, at centralbankerne hos de øvrige handelspartnere reagerer ligesom FED og ECB. Der regnes med en elasticitet på 2 til eksportmarkedsvæksten for industrivarer, mens der for de øvrige eksportkomponenter regnes med en elasticitet på 1.

I beregningen er det forudsat, at outputgabet i udlandet efterfølgende vender tilbage til det tidligere niveau. Dermed vil der heller ikke være tale om en permanent rentenedsættelse.

Overordnet set har en konjunkturbetinget lavere BNP-vækst i udlandet – som ledsages af lavere rente – således begrænset betydning for BNP-væksten i Danmark. Sammensætningen på væksten vil imidlertid ændres i retning af et mindre bidrag fra nettoeksporten og et større fra indenlandsk efterspørgsel, hvorved betalingsbalancen svækkes.

Hvis centralbankernes reaktion – og dermed rentenedsættelsen – blev udeladt i beregningen ville virkningen på BNP være omtrent dobbelt så stor, mens effekten på betalingsbalancen (i pct. af BNP) ville omtrent halveres.

Hvis den aktuelle vækstnedgang – f.eks. på grund af forøget usikkerhed – viser sig at være længerevarende, vil virkningen på de offentlige finanser m.v. selvsagt være større. Bliver væksten i såvel Danmark som udlandet eksempelvis ½ pct.enhed lavere i perioden 2002-2005 end ventet, samtidig med at renten forbliver uændret, vil de offentlige finanser i 2005 svækkes med omtrent 1¼ pct. af BNP, og gælden vil være knap 4½ pct. af BNP større end forventet. Idet den indenlandske efterspørgsel i en sådan situation vil være væsentligt afdæmpet, vil betalingsbalancen forbedres lidt på trods af en lavere eksport, *jf. tabel 5.1.*

Tabel 5.1. Virkning af ½ pct.enhed lavere vækst i Danmark og udlandet.

	2002	2003	2004	2005
	----- Pct. af BNP -----			
Betalingsbalance	0,1	0,2	0,3	0,4
Offentlige finanser	-0,2	-0,6	-0,9	-1,2
Offentlig gæld.....	0,5	1,4	2,7	4,4

Anm.: Reduktionen i BNP-væksten i Danmark på ½ pct.enhed er indlagt via eksogene justeringer i privat forbrug og investeringer.

Kilde: Egne beregninger.

Et samlet skøn for rentefølsomheden på de offentlige finanser er vist i *tabel 5.2*. Det fremgår, at en varig (udefrakommende) rentestigning i Danmark og udlandet på 1 pct. (for uændret rentestruktur) vil svække de offentlige finanser med ca. 1 pct. af BNP på 4-5 års sigt. Den samlede finanspolitiske holdbarhed påvirkes kun i begrænset omfang, blandt andet fordi højere rente også medfører større værdi af de udskudte indkomstskattebetalinger, som er akkumuleret i pensionskasserne som følge af, at indkomstbeskatningen af disse først sker på udbetalingstidspunktet¹⁰.

Tabel 5.2. Virkning på de offentlige finanser og offentlig gæld af et rentefald på 1 pct.enhed.

	2002	2003	2004	2005
	----- Pct. af BNP -----			
Offentlige finanser	0,1	0,5	0,9	1,1
Offentlig gæld.....	-0,1	-1,0	-2,0	-3,2

Kilde: Egne beregninger.

Samlet må det vurderes, at Danmark fortsat vil ligge indenfor konvergenskriterierne, selv om væsentlige forudsætninger for prognosen ændres.

Ændringer i fremskrivningen

Afmatningen af den internationale økonomi og de tragiske begivenheder den 11. september har medført en nedjustering af de økonomiske udsigter på kort sigt i forhold til konvergensprogrammet fra december 2000.

¹⁰ Det skal understreges, at virkningerne er beregnet under forudsætning af en parallel stigning i den danske og udenlandske rente. Hvis kun den danske rente (rentespændet) stiger, er virkningerne klart negative, idet den private sektor da samlet set får en væsentligt forringet rentebalance, hvilket sænker skatteindbetalingerne. I så fald øges renten nemlig kun på Danmarks bruttopassiver og ikke på aktiverne.

På mellemlangt sigt er der derimod ikke de store ændringer. Det skyldes primært, at den internationale afmatning vurderes at blive forholdsvis kort, og at dansk økonomi i forvejen befinder sig tæt på produktionspotentialt.

BNP voksede ifølge nationalregnskabets seneste opgørelse med 3,0 pct. i 2000. Det er godt ½ pct.enhed højere end skønnet i det forrige konvergensprogram, jf. tabel 5.3. Det skyldes en væsentlig højere vækst i maskininvesteringer og nettoeksport end ventet. Den højere vækst bidrager til afvigelsen på skønnet for den offentlige gæld i pct. af BNP, men den primære årsag til forskellen er større skattemæssige periodeforskydninger end forudsat. Omvendt blev overskuddet på den offentlige sektors saldo mindre end ventet. Det dækker over afvigelser på både indtægts- og udgiftssiden, herunder særligt lavere pensionsafkastskat end ventet.

Tabel 5.3. Ændringer i centrale skøn i forhold til forrige konvergensprogram.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	----- Pct. -----					
BNP-vækst						
- Konvergensprogram, dec. 2000	2,4	1,8	1,7	1,7	1,6	1,7
- Konvergensprogram, jan. 2002.....	3,0	1,1	1,4	2,4	1,9	1,9
- Ændring.....	0,6	-0,7	-0,3	0,6	0,3	0,1
Prisinflations (forbrugerprisindeks)						
- Konvergensprogram, dec. 2000	2,9	2,5	1,8	2,0	2,0	2,0
- Konvergensprogram, jan. 2002.....	3,0	2,4	1,6	1,9	1,6	1,6
- Ændring.....	0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,4	-0,4
Offentlig sektors saldo ¹	----- Pct. af BNP -----					
- Konvergensprogram, dec. 2000	2,7	2,8	2,6	2,6	2,7	2,9
- Konvergensprogram, jan. 2002.....	2,5	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1
- Ændring.....	-0,2	-0,9	-0,7	-0,5	-0,6	-0,7
Offentlig gæld	----- Pct. af BNP -----					
- Konvergensprogram, dec. 2000	48,3	44,7	41,8	39,2	36,8	33,7
- Konvergensprogram, jan. 2002.....	46,8	43,5	42,9	40,1	37,6	35,1
- Ændring.....	-1,5	-1,2	1,0	0,9	0,8	1,4

- 1) De offentlige finanser ligger lavere i den nye fremskrivning, idet ændringerne netto stort set kan henføres til den tekniske virkning af omlægningen af den særlige pensionsopsparing.

I 2001 og 2002 er væksten i BNP nedjusteret med henholdsvis 0,7 og 0,3 pct.enhed. Nedjusteringen i 2001 modsvares af lavere vækst i den indenlandske efterspørgsel, primært i investeringerne. I 2002 kan nedjusterin-

gen henføres til et mindre vækstbidrag fra nettoeksporten og et større træk på lagrene. Konvergensprogrammet fra december 2000 var fra og med 2003 baseret på et strukturelt balanceret vækstforløb med årlige stigninger i BNP på knap 1¼ pct. I det nye konvergensprogram skønnes en vækst i BNP i 2003 på 2,4 pct. blandt andet baseret på en forventning om forstærkede internationale konjunkturer.

Skønnet for udviklingen i forbrugerpriserne er ligeledes påvirket af afdæmpningen af den internationale vækst. Hertil kommer, at skattestoppet isoleret set indebærer lavere inflation, da afgifter i kronebeløb ikke længere pristalsreguleres.

Udover omlægningen af den særlige pensionsopsparing bidrager lavere provenu fra pensionsafkastbeskatning i kølvandet på faldet i aktiekurserne til en lidt svagere udvikling på de offentlige finanser i både 2001 og 2002. I modsat retning trækker et større selskabsskatteprovenu end ventet.

6. Finanspolitisk holdbarhed

Et væsentligt element i den langsigtede strategi er at fastholde et overskud på de offentlige finanser mellem 1½ og 2½ pct. af BNP i gennemsnit frem til 2010. Den offentlige gæld vil derved nedbringes og bidrage til at sikre robustheden over for skiftet i befolkningens alderssammensætning i løbet af de næste 30-40 år i retning af flere ældre.

Det er først fra omkring 2010, at antallet af ældre begynder at stige kraftigt. For at kunne imødekomme det fremtidige udgiftspres til blandt andet folkepension, ældrepleje m.v., er det derfor afgørende, at den offentlige gæld nedbringes markant i de kommende 10 år.

Størrelsen af de offentlige overskud nu skal således vurderes i lyset af den offentlige sektors fremtidige forpligtelser.

Kravet til de offentlige finanser er genberegnet med udgangspunkt i den seneste konjunkturvurdering og et nyt forløb for befolkningen. Beregningen viser, at der samlet skal sigtes efter et overskud på 1½-2½ pct. af BNP frem til 2010, når der tages hensyn til omlægningen af Særlig Pensionsopsparing, *jf. tabel 6.1.*

Tabel 6.1. Langsigtede krav til de offentlige finanser, pct. af BNP.

	Nyt grund- lag 2002	Nyt grund- lag 2003	Gennemsnit (2002-10) ¹
Stigning i fremtidige nettoforpligtelser	1,7	1,6	1,4
Saldo i offentlige fonde	0,9	0,7	0,8
<i>Beregnet krav til offentlig saldo inkl. fonde ...</i>	2,5	2,3	2,1
Målsætning for offentlig saldo.....		1½ - 2½	
Faktisk saldo.....	1,9	2,1	2,1
Strukturel saldo	1,9	1,9	2,1
Korrigeret offentlig saldo ²	-0,7	-0,2	0,0
Konjunkturrenset korrigeret offentlig saldo	-0,7	-0,4	0,0

Anm.: Stigningen i de fremtidige nettoforpligtelser beregnes som nutidsværdien, opgjort som en annuitet, af følgende forhold: 1) De rent befolkningsmæssige konsekvenser for de fremtidige offentlige udgifter og indtægter inkl. voksende udgifter til ældre og demografisk betingede ændringer i beskæftigelsen. 2) Konsekvenserne af et skift i den private pensionssektor fra nettoindbetalinger til nettoudbetalinger. 3) Den aktuelle offentlige gæld og 4) Aftagende indtægter fra selskabsskat som følge af et aktuelt højt niveau samt faldende produktion af olie og naturgas på længere sigt. Beregningen af det nye grundlag er bl.a. baseret på nærværende konjunkturvurdering og den seneste befolkningsprognose fra Danmarks Statistik, som isoleret set øger de fremtidige nettoforpligtelser med omkring 1 pct. af BNP i forhold til tidligere opgørelser. I modsat retning trækker med omtrent samme størrelse to tekniske forbedringer af beregningsmetoden, som bl.a. omfatter indregning af forventet merprovenu fra indirekte skatter af stigende transfereringer samt korrektion for, at den forventede stigning i levetiden skønnes at reducere det aldersspecifikke træk på helbredsrelaterede offentlige serviceydelser som fx plejehjem, hjemmehjælp og sundhedsvæsenet. Udviklingen for den private pensionssektor er genberegnet med udgangspunkt i en ny pensionsmodel.

- 1) Gennemsnitsberegningen er baseret på et holdbart forløb for de offentlige finanser med udgangspunkt i 2002.
- 2) Den korrigerede offentlige saldo angiver det beregnede krav til tilpasningen af finanspolitikken for at sikre en holdbar udvikling, hvis denne tilpasning foretages umiddelbart, dvs. afstanden mellem den aktuelle offentlige saldo ekskl. overskuddet i de offentlige fonde og de beregnede fremtidige nettoforpligtelser. Hvis den korrigerede offentlige saldo er præcis nul, vil den offentlige sektors intertemporale budgetbetingelse være opfyldt, og den offentlige netto-gæld i pct. af BNP vil være stabil på langt sigt, givet de forudsatte regler og praksis for udviklingen i offentlige udgifter og indtægter. Finanspolitikken vil dermed være holdbar.

Kilde: Egne beregninger.

Kravet til de offentlige finanser kan opdeles i to komponenter. Den ene er væksten i de fremtidige nettoforpligtelser i form af fremtidige merudgifter til ældrepleje, folkepension m.v. og merprovenu vedrørende beskatningen

af stigende pensionsudbetalinger m.v. Væksten i de fremtidige nettoforpligtelser kan skønsmæssigt omregnes til en fast årlig udgift på 1,7 pct. af BNP i 2002¹¹. Desuden tager kravet højde for, at den del af det offentlige overskud, som hidrører fra de offentlige fonde (på 0,9 pct. af BNP i 2002), er disponeret til højere pensionsudbetalinger fra disse fonde på længere sigt.

Omlægningen af Særlig Pensionsopsparing indebærer isoleret set en nedjustering af overskuddet i de offentlige fonde og på de offentlige finanser af præcis samme størrelse (½ pct. af BNP). I forhold til tidligere opgørelser reduceres kravet til de offentlige finanser derfor med ½ pct. af BNP. Men da overskuddet på de offentlige finanser reduceres tilsvarende vil *kravene til finanspolitikken samlet set være uændrede*. Beregningsteknisk er målsætningen for de offentlige finanser derfor ændret til mellem 1½ og 2½ pct. af BNP, mens det tidligere lå på 2-3 pct. af BNP.

Frem til 2010 kan det beregnede krav til den offentlige saldo i gennemsnit opgøres til godt 2 pct. af BNP, hvilket understøtter det mellemfristede mål for de offentlige finanser. Målsætningen for de offentlige finanser er opstillet som et interval på grund af den almindelige usikkerhed ved denne type beregninger.

Med finanslovsforlaget for 2002 forudses et overskud på de offentlige finanser på knap 2 pct. af BNP i 2002, såvel før som efter korrektion for konjunkturforskel m.v. Det ligger inden for det opstillede målinterval, og finanspolitikken for 2002 er derfor på linie med de mellemfristede målsætninger (dvs. at den anses for at være holdbar). I 2003 forventes et offentligt overskud, som ligeledes ligger inden for intervallet.

Det beregnede krav til de offentlige finanser er baseret på et grundforløb, hvor ledigheden og erhvervsdeltagelsen fastholdes på niveauet i udgangsåret, og hvor skatteindtægterne underliggende følger udviklingen i BNP (fraset tekniske bidrag). Med kravet om skattestop og holdbar finanspolitik giver den forudsatte stigning i beskæftigelsen frem til 2010 derfor et

¹¹ De enkelte bidrag til den fremtidige nettoforpligtelse er grundlæggende beregnet som en annuitet på baggrund af nettomerudgiften i forhold til udgangsåret, jf. anmærkning til tabel 6.1.

finanspolitisk råderum i øvrigt, som er udmøntet til lavere personskat og standardforbedringer af den offentlige service¹².

Fremtidige nettoforpligtelser

Under forudsætning af uændrede beskæftigelsesfrekvenser – svarende til forudsætningerne i holdbarhedsberegningen – kan det med de anvendte indtægts- og udgiftsregler anslås, at de samlede udgifter til offentlige overførsler og offentligt forbrug øges med 7,4 pct. af BNP frem til 2035. Heraf udgør stigende udgifter til folkepension og helbredsrelaterede offentlige udgifter hovedparten med en stigning på 5,4 pct. af BNP, *jf. tabel 6.2*. Den demografisk betingede stigning i de offentlige udgifter toppe omkring 2035, hvorefter udgiftspreset stabiliseres på omkring 5½-6 pct. af BNP.

En del af det fremtidige demografiske udgiftspres vil kunne finansieres af beskatningen af de stigende udbetalinger fra pensionssektoren. Nettoprovenuet herfra vil gradvist stige frem til 2040, hvorefter det vil udgøre omkring 2½ pct. af BNP. Hertil kommer, at de stigende udgifter til transferinger vil modsvares af et større skatteprovenu. I modsat retning trækker blandt andet lavere provenu fra selskabsskatter og provenuet fra olie- og gasudvindingen i Nordsøen. Samlet set peger fremskrivningen på, at de samlede nettomerudgifter i 2035 vil toppe med omkring 4¾ pct. af BNP i forhold til 2002.

Omregnes de fremtidige nettomerudgifter til en hypotetisk årlig hensættelse, der skal til allerede nu for at kunne finansiere disse nettomerudgifter, skal der hensættes i størrelsesorden 1,7 pct. af BNP. Her er samtidig taget højde for, at den forudsatte stigning i produktion og prisniveau udhuler den offentlige sektors gældsbyrde. Dette permanente opsparingsbehov genfindes i det beregnede krav til de offentlige finanser i tabel 6.1.

¹² Efter 2010 er beregningsteknisk forudsat, at beskæftigelsesfrekvenserne fordelt på alder m.v. er uændrede, at og skatteindtægterne underliggende følger udviklingen i BNP.

Tabel 6.2. Offentlige finanser på lang sigt i grundforløb, pct. af BNP.

	2002	2005	2010	2020	2030	2035	2050
	Niveau ----- Ændring i forhold til 2002-----						
Samlede offentlige udgifter, ekskl. nettorenteudgifter.....	51,3	0,0	1,1	3,0	6,4	7,4	5,5
- Offentligt forbrug.....	25,5	-0,1	0,0	0,7	2,6	3,4	2,9
- Sundhed og ældrepleje.....	7,4	-0,1	0,0	0,6	1,6	2,0	1,8
- Offentlige overførsler ¹⁾	16,6	0,0	1,0	2,3	3,7	4,0	2,6
- Folkepension.....	4,4	0,2	1,1	2,1	3,0	3,4	2,5
Samlede offentlige indtægter.....	54,5	-0,5	-0,1	0,9	2,3	2,8	2,1
- Skat af pensionsudbet., netto.....	-	-0,1	0,1	0,9	1,9	2,4	2,4
Pensionsformue ²⁾	112	126	153	193	226	233	227
<i>Forudsætninger</i>	----- Pct. -----						
Nominelt BNP pr. beskæftiget.....	3,0	3,6	3,7	3,9	3,7	3,7	3,8
Nominelt BNP.....	3,2	3,3	3,6	3,6	3,3	3,5	3,9
Erhvervsfrekv., mænd (20-64 år).....	85,8	84,9	83,6	82,9	81,7	81,7	81,8
Erhvervsfrekv., kvinder (20-64 år)...	75,6	74,5	73,2	72,0	70,2	70,3	70,7
Erhvervsfrekvens, alle (20-64 år).....	80,7	79,7	78,5	77,5	76,0	76,0	76,3
Ledighed (pct. af arbejdsstyrken).....	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2

Anm.: Fremskrivningen afspejler grundforløbet for holdbarhedsberegningen for 2002, hvor ledighed og erhvervsdeltagelsen opdelt på køn, alder og herkomst fastholdes på niveauet i udgangsåret og skatteindtægter underliggende følger udviklingen i BNP. Ændringer i erhvervsdeltagelsen i tabellen afspejler udelukkende ændringer i befolkningens sammensætning på køn, alder og herkomst.

- 1) Overførsler fra sociale kasser og fonde (ATP m.v.) er ikke medtaget.
- 2) Indeholder privat pensionsformue i individuelle og kollektive ordninger samt formuen i de sociale kasser og fonde (ATP, LD m.v.).

Kilde: Egne beregninger.

I fremskrivningen forudsættes som nævnt et svagt fald i ledigheden og en styrkelse af erhvervsdeltagelsen frem mod 2010. Det indebærer, at BNP øges i forhold til grundforløbet, som holdbarhedsberegningen er baseret på. Desuden vil trækket på overførslerne dæmpes. Indregnes disse virkninger i opgørelsen af det fremtidige udgiftspres, vil udgifterne til offentligt forbrug og overførsler kun stige med 4¾ pct. af BNP frem til 2035, mens stigningen i de samlede nettoudgifter falder fra de tidligere nævnte 4¾ pct. til 2 pct. af BNP. I fremskrivningen er det som nævnt antaget, at det finanspolitiske råderum – som skyldes øget erhvervsdeltagelse og lavere ledighed – prioriteres til lavere skat og bedre service.

Bilag. Forudsætninger**B1. Hovedforudsætninger.**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	----- Pct. -----					
Pengemarkedsrente.....	4,7	4,6	3,6	4,1	4,5	4,8
10-årig statsobligation.....	5,6	5,1	5,2	5,6	5,9	6,1
Pengemarkedsrente, USA.....	5,3	4,8	4,8	5,2	5,4	5,5
10-årig statsobligation, USA.....	6,1	5,1	5,0	5,6	5,8	5,9
USD/Euro.....	0,92	0,90	0,92	0,94	-	-
Kr./Euro.....	7,45	7,45	7,46	7,46	7,46	7,46
BNP-vækst, USA.....	4,2	0,9	0,5	3,4	-	-
BNP-vækst, Japan.....	1,5	-0,6	-0,9	0,5	-	-
BNP-vækst, EU-15.....	3,3	1,7	1,4	2,9	-	-
Markedsvækst.....	11,9	1,0	2,0	7,7	4,6	4,2
Oliepriser (USD) level.....	28,3	24,5	20,0	22,0	22,5	23,0